

Čtvrtstoletí vlády lichtenštejského knížete

Kníže Hans-Adam II. zajistil své zemi druhou nejvyšší životní úroveň na světě.

Pavel Juřík, ekonom a předseda Historického spolku Liechtenstein

Na 14. února chystá lichtenštejský knížecí palác velkou oslavu. Nebude se však jednat – tak jako jinde ve světě tento den – o uctění svatého Valentýna. Oslavencem bude samotná hlava státu, kníže Hans-Adam II. Letos od jeho narození uplyne 70 let. A lichtenštejský kníže si může dovolit oslavy vskutku velkolepé. Za jeho více než pětadvacetileté vlády se HDP země zvýšil o 200 procent a malé knížectví s 38 tisíci obyvatel se stalo zemí s druhou nejvyšší životní úrovní na světě.

Hans-Adam se narodil 14. února roku 1945 v Curychu jako prvorozený syn lichtenštejského knížete Františka Josefa II. V té době rodině začínalo nelehké období. Ačkoli bylo Lichtenštejsko v obou světových válkách neutrální a v roce 1939 neuznalo vznik protektorátu Čechy a Morava, byli všichni lichtenštejnští občané mající majetek v Československu v roce 1945 označeni za Němce a jejich movitý i nemovitý majetek byl zkonfiskován.

Podle lichtenštejského knížete Hanse-Adama II. by si stát měl ponechat pouze ty funkce, které nikdo jiný **nedokáže vykonávat lépe.**

Lichtenštejnové tak přišli o 80 procent majetku a rod i stát se dostal do hluboké finanční krize. Československo a Lichtenštejsko se poté navzájem neuznávaly více než 60 let. Lichtenštejnové finanční krizi překonali až koncem 60. let. Do té doby museli prodat část pozemků v Rakousku nebo některá cenná díla ze svých uměleckých sbírek.

V roce 1970 Hanse-Adama jeho otec pověřil reorganizací správy rodinného majetku, kam patřily rozsáhlé polnosti a lesy v Rakousku, válkou poškozené vídeňské paláce a také rozsáhlé umělecké sbírky. Rodinný majetek soustředil v nadaci Liechtenstein Global Trust.

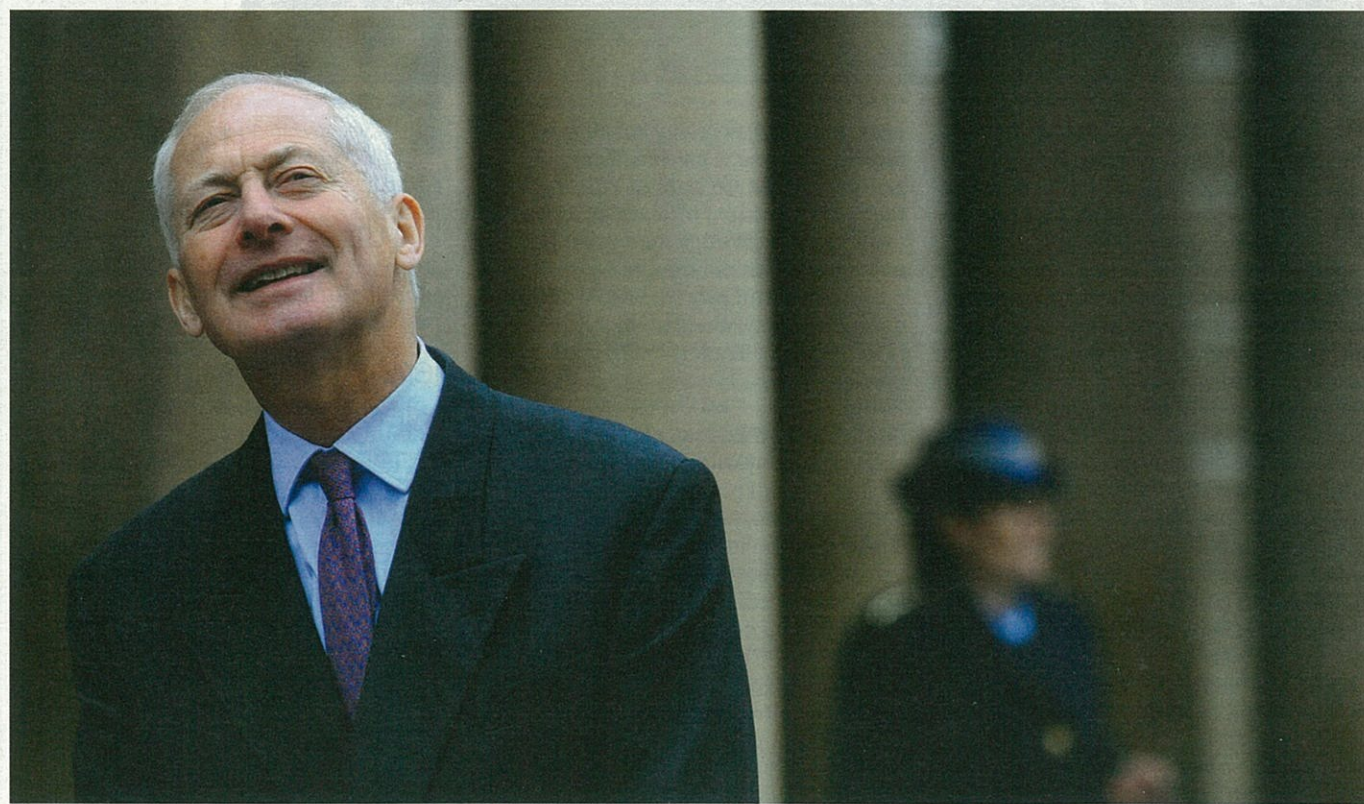
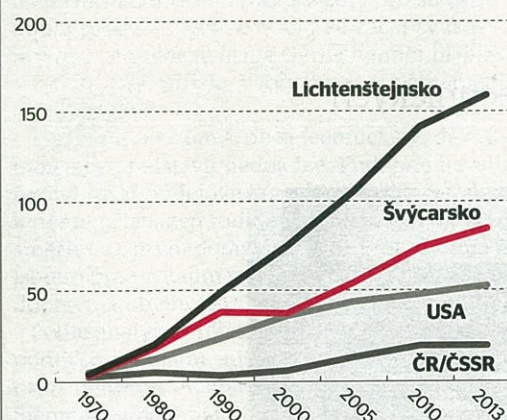

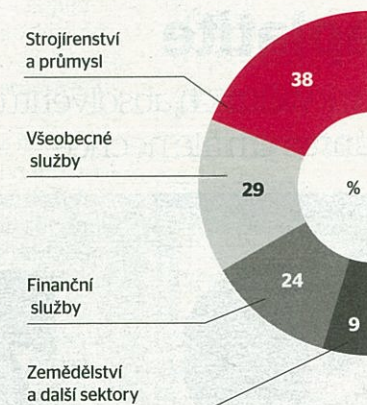
Foto: Profimedia.cz

Vývoj HDP na obyvatele (v tis. USD)

Zdroj: Liechtenstein in Figures 2015, Liechtenstein Statistic Office, World Bank

Struktura lichtenštejského HDP (v %, údaje za rok 2012)

Majetek rodiny začal růst a nyní se odhaduje na čtyři až šest miliard eur. Rovněž jím reorganizovaná Bank in Liechtenstein, vlastněná knížecí rodinou, se pod novým názvem LGT Bank stala respektovanou privátní bankou, která postupně expandovala do více než desítky zemí světa.

Dalším úkolem pro Hanse-Adama byly přípravy na převzetí role hlavy státu, proto ho jeho nemocný otec jmenoval roku 1984 regentem. Korunní princ plnil všechny úkoly vládnoucího knížete. V říjnu 1989 zemřela jeho matka a o necelý měsíc později i otec. Princ se stal hlavou státu – Hansem-Adamem II. vládnoucím knížetem z Liechtensteinu.

Přes počáteční odpor politiků a části voličů se mu podařilo v roce 1990 prosadit vstup do OSN a Evropského hospodářského prostoru, který byl strategicky důležitý pro zemi závislou z 90 procent na exportu. K velvyslanectvím v Bernu a Vídni Vaduz přidal další zastupitelské úřady.

Prakticky po celá 90. léta čelil kníže požadavkům o omezení svých pravomocí. Někteří extrémní politici z něho chtěli udělat pouze formálního panovníka, jehož jediným úkolem by byla reprezentace země. Hans-Adam II. naopak požadoval posílení moci. Kdyby ji nedostal, byl připraven vzdát se vlády a odstěhovat se s rodinou do Rakouska. Krizi vyřešilo 16. března 2003 referendum, ve kterém se většina obyvatel vyslovila pro posílení role svého knížete. Ten tak nyní může vetovat jakýkoli zákon. Přehlasovat ho může pouze referendum, které iniciuje vláda, parlament nebo samotní občané. Občané také mají právo navrhnout zákony.

Kníže Hans-Adam II. prosazuje již od počátku 90. let decentralizaci politické moci na úroveň obcí a regionů. Za optimální považuje, pokud si stát nechá pouze ty funkce, které nikdo jiný nemůže vykonávat lépe, tedy například obranu, zahraniční politiku a soudnictví. Velký důraz klade také na školství, jehož úroveň patří k nejlepším na světě. Jestliže v roce 2012 činil průměrný plat v Lichtenštejsku 6380 švýcarských franků, pracovníci ve školství měsíčně brali 9365 franků. To je o zhruba tisíc franků více než například v tamním finančním sektoru. Právě díky vysokým platům si školy mohou vybrat ty nejlepší učitele. Ve třídách základních škol je v průměru okolo

15 žáků, na středních školách a učilištích něco přes 20.

Loni v listopadu kníže oslavil čtvrtstoletí své vlády. Ta je vedle rychlého zvyšování celkové ekonomické úrovně země charakteristická nárůstem počtu obyvatel. Hrubý domácí produkt se rychle zvyšuje již od 70. let, a tento růst je tažen zejména strojírenstvím. Za vlády knížete Hanse-Adama II. se HDP zvýšil o více než 200 procent a země se vyhoupla na druhou příčku v žebříčku zemí podle HDP na obyvatele. Před Lichtenštejskem je už pouze Monako.

Na strojírenství nyní připadá okolo 38 procent HDP, což je například o 10 procentních bodů více než v Německu. Tento sektor zaměstnává téměř 40 procent pracovníků. V zemi sídlí více než čtyři tisíce firem, z toho je přibližně 700 průmyslových. Podle statistiky z roku 2012 bylo v zemi ovšem jen 17 firem, které měly více než 250 zaměstnanců a 85 pak mělo mezi 50 až 249 zaměstnanci.

Finanční sektor je ve srovnání se Švýcarskem nebo Lucemburskem velmi malý – celková bilanční suma dosahuje „jen“ 177 miliard švýcarských franků. Na tvorbě HDP se finančníctví podílí 24 procenty. Jeho význam pro ekonomiku země klesá od roku 2008, kdy země čelila skandálu krádeže dat klientů švýcarského fondu LGT Treuhand bývalým zaměstnancem banky.

Minimální byrokracie, srozumitelné a rychle vymahatelné zákony stojí za nízkými daněmi. Ty, společně s vysokou úrovní školství, sociální i zdravotní péčí a výhodnou pozicí země, se podílejí na vysoké atraktivitě knížectví pro investory, i pro obyvatele. Jejich počet se za posledních 25 let zvýšil zhruba o čtvrtinu na současných 38 tisíc. Na tento nárůst má částečně vliv zvyšující se počet cizinců s dlouhodobým pobytem. Těch je nyní 25 procent, v roce 1945 jich přitom bylo jen 16 procent. V Lichtenštejsku v roce 2013 pracovalo 36 224 zaměstnanců, z nichž více než polovina dojížděla z okolních zemí (90 procent ze Švýcarska a Rakouska). Nezaměstnanost v zemi se pohybuje okolo 2,3 procenta. Další 30 tisíc lidí zaměstnávají lichtenštejské firmy v zahraničí, včetně České republiky.

Knížectví nemá žádné dluhy, naopak stát a obce si vytvořily vysoké rezervy. Státní rozpočet je sice od roku 2010 schodkový, ovšem deficit je hrazen ze státních rezerv z předchozích let. ✕

Česko vs. Lichtenštejsko

- Před rokem 1945 Lichtenštejnové v Česku vlastnili například panství Lednice, Valtice, Šternberk, Úsov, Velké Losiny či Zahrádky u České Lípy.
- Tento majetek byl zabaven na základě Benešových dekretů.
- Lichtenštejský kníže Hans-Adam II. opakovaně prohlásil, že se majetkových nároků nevzdá. Současná hodnota nárokovaného majetku se odhaduje na 100 milionů eur.
- Kvůli sporům o majetek došlo k vzájemnému uznání obou zemí až v roce 2009.
- V současné době v Česku působí lichtenštejské společnosti Hilti (stavební stroje a nářadí) a Hoval (vytápěcí a klimatizační technika). Obě firmy zaměstnávají 220 lidí a jejich celkový obrát dosahuje přibližně jedné miliardy korun.